

Asia: VN/20007/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle EU:n akkuasetuksen täydentämistä sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevan direktiivin muutoksen täytäntöönpanemista koskevaksi lainsäädännöksi

Jätelakiin tehtävät muutokset

16 b §. Akkujen ja paristojen merkintöjä, ohjeita, turvallisuustietoja sekä asiakirjoja koskevat kielivaatimukset.

Kaupan liitto kannattaa vahvasti Tuvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin linjaa, ettei maahantuoja tai jakelijan tarvitse kääntää akun tai pariston vaatimustenmukaisuuden osoittavia asiakirjoja suomeksi ja ruotsiksi, jos ne on laadittu muulla kielellä, jota viranomainen ymmärtää (esim. englantia). Esimerkiksi käännösvirheiden mahdollisuus vähenee.

25 §. Muut valvontaviranomaiset.

Tasavertainen kilpailutilanne Suomessa toimivien ja tänne veronsa maksavien akkuja markkinoille saattavien yritysten sekä rajat ylittävien etämyyjien välillä edellyttää tuottajavastuuta valvoville viranomaisille riittäviä resursseja. Kaupan liitto kannattaa vahvasti Pirkanmaan ELY-keskukselle myönnettäviä lisävoimavaroja akkuasetuksen tuottajavastuun valvontaan. Erityisesti rajat ylittävän etäkaupan valvontaan on tärkeää panostaa. Akkuasetuksen edellyttämää jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan sijoittautuneiden etämyyjien nimettävän kirjallisella toimeksiannolla ns. valtuutettu edustaja huolehtimaan tuottajavastuuvetoista jokaisessa jäsenvaltiossa, jossa ne myyvät paristoja tai akkuja. Jos velvoitteen toteutumista ei pystytä valvomaan – ei tasavertaista kilpailutilannetta saada aikaan.

47 §. Tuottajan ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto.

Jotta akkuasetuksen tavoitteet ympäristön ja terveyden suojelun korkealle tasolle voidaan varmistaa, on välttämätöntä, että kaikki kerätyt akut ja paristot kierrätetään niiden tuottajien ylläpitämissä järjestelmissä. Tuottajat ovat akkuasetuksen mukaisesti vastuussa jäteakkujen ja -paristojen keräysjärjestelmästä, eikä niitä tulisi päätyä tuottajan järjestelmän ulkopuolelle. Tämän varmistamiseksi on toteutettava riittävät toimenpiteet paitsi kansallisen lainsäädännön puitteissa, myös käytännön tasolla tehokkaalla valvonnalla ja viranomaisyhteistyöllä.

Myymälöiden akkujätteen turvallinen vastaanotto ei ole helposti ratkaistava asia, koska myymälätilat vaihtelevat paljon, eivät pelkästään sijaintinäkökulmasta vaan kiinteistön rakenteellisten ominaisuuksien perusteella. EU:n ulkopuolelta alustoilta ostetut akut (”temutus”) päätyvät samoihin keräysjärjestelmiin muun akkujätteen kanssa ilman että on varmuutta niiden turvallisuudesta. Ilmiötä ei saada pois pyyhittyä. Tämän takia turvallisuusnäkökulma on entistäkin tärkeämpi ja kauppa tarkastelee sitä erittäin vakavasti.

Edellisen takia liian yksityiskohtainen vastaanotosta ja keräysvälineistöstä lakitasolla säätäminen ei olisi toimiva ratkaisu. Samoin keräysvälineistö kehittyi, minkä vuoksi ei myöskään ole järkevää sitoa käsiä lakitasolla. Kaupan liitto kannattaa vahvasti kansallisen sääntelyn lisäksi tehtävää kansallista soveltamisohjeita, joilla täsmennetään akkuasetuksen velvoitteiden soveltamista, kuten tuottajalle säädettyjä keräysverkostovaatimuksia, jakelijoiden vastaanottovelvoitteita sekä kirjanpito- ja raportointivelvoitteita. Euroopan komissio on arvioinut akkujen kysynnän 14-kertaistuvan vuodesta 2018 vuoteen 2030. Jo tämänkin vuoksi tulee kansallisessa soveltamisohjeessa harkita tarkkaan minkälaiset kiinteistöt ovat soveltuvia vaarallisen akkujätteen vastaanottoon.

Keräysverkoston kattavuutta koskevia vaatimuksia luotaessa ei tule lähteä pelkästään keräyspisteiden määrästä, vaan tarkastella keräysverkoston soveltuvuutta sekä kattavuutta kokonaisuutena esimerkiksi nykyisin usein käytettävät noutopalvelut ja erilaiset digitaaliset palvelumahdollisuudet huomioiden.

Kaupan liitto pitää erittäin valitettavana, ettei akkuasetuksen valmistelun aikana ole riittävästi huomioitu vaarallisen akkujätteen vastaanoton sisältämiä riskejä vastaanottopisteen henkilökunnalle, kiinteistölle, vastaanoton lähialueelle tai myymälän asiakkaille. Suomessa on lähes 10 000 myymälää, joiden akkujätteen vastaanottovelvoite laajenee asetuksen myötä ilman mahdollisuutta poistaa vastaanoton sisältämät riskit. Turvallisuusnäkökulmien kannalta suurin riski on myymälöissä, jotka sijaitsevat kerrostalon tai toimistorakennuksen ”kivijalassa” eivätkä yleisesti ole miehitettynä 24 h/vrk, mutta samassa kiinteistössä joko työskentelee tai asuu ihmisiä. Akkuasetusta valmisteltaessa olisikin pitänyt tehdä kattava riskiperusteinen arvio siitä mitkä ammattiryhmät ja paikat ovat soveltuvia vaarallisen jätteen vastaanottajiksi ja -paikoiksi. Kaupan liitto on valmistellut esityksen yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa akkujätteen turvallisen myymälävastaanoton malliksi ja toivoo, että akkuasetuksen turvallisuusnäkökulmien puutteet huomioidaan kansallisessa valmistelussa.

53 §. Poikkeukset eräiden tuotteiden tuottajan kustannusvastuusta.

Kaupan liitto kannattaa tuottajan kustannusvastuun ulkopuolelle rajattavan ennen 13.8.2012 markkinoille saatettuja aurinkosähköpaneeleja sekä niitä SER-asetuksen liitteen 2 mukaisiin laiteluokkiin kuuluvia sähkö- ja elektroniikkalaitteita, jotka on saatettu markkinoille ennen 15 päivää elokuuta 2018.

Muita muutettavia pykälää koskevat huomiot

Tuotteen jakelija järjestämä vastaanotto. Tuotteen jakelijalta ei tule edellyttää muita kustannuksia kuin mitä asetuksen artikloissa 59–61 akkujen ja paristojen keräämisen kustannusvastuusta säädetään. HE:tä tulee muuttaa tältä osin.

Muuta lausuttavaa

Muut mahdolliset huomiot

Kaupan liitto pitää erittäin valitettavana, ettei sitä kutsuttu jäseneksi ympäristöministeriön perustamaan akkuryhmään, joka kokoontui säännöllisesti koko asetuksen valmistelun ajan, vaikka se edustaa suurinta akkujen maahantuoja ja markkinoille saattajaa Suomessa.

HE mukaan kunnilta ei vaadittaisi akkujen täydentävän keräyksen osalta sopimusta tuottajien ja tuottajayhteisöjen kanssa. Kuntien täydentävä keräys on oleellinen osa kuluttajien keräysverkostoa ja sen olemassaolo ja toimivuus nähdään jatkossakin hyvin tärkeänä. Kuntien pisteet voivat toimia runkokeräysverkostona myös jakelijakeräyksessä niissä tilanteissa, kun jakelijat osoittavat loppukäyttäjälle läheisyydessä olevan keräyspisteen. Mikäli akuille edellytettävä maankattava keräysverkostovaatimus tulee huomioimaan myös kuntien täydentävän keräyksen pisteet, on tärkeää, että tuottajilla ja tuottajayhteisöillä on koko ajan ajantasainen tieto akkukeräysverkoston kokonaiskattavuudesta. Näin ollen kuntien ja tuottajien ja tuottajayhteisöjen tulisi luoda sellainen malli tiedonvaihdolle, että ajantasainen tieto täydentävistä keräyspisteistä on koko ajan saatavilla. Sopimuksen edellyttäminen myös kuntakeräyksestä voisi olla hyvä tapa varmistaa tiedonvaihto.

Ola Marja
Kaupan liitto